

Med jernbanen til bondestenalderen

Mens Banedanmark forbereder sig på at opgradere Ringsted-Femern Banen, dukker ting og sager op af mulden og giver viden om den måde, vore forfædre levede på.

Banedanmark har de sidste år ombygget en række broer på Lolland og Falster forud for arbejdet med at bygge et ekstra spor, så banen bliver dobbeltsporet hele vejen til Rødby, hvor den skal støde til den kommende Femern-tunnel.

”Før vi kan gå i gang med anlægsarbejderne skal vi først igennem forskellige indledende undersøgelser”, fortæller Klaus V. Larsen, som er projekteringsleder på miljøområdet i Banedanmark. Og her er de arkæologiske undersøgelser en af de aktiviteter vi gennemfører. Når vi har vurderet hvilke arbejdsarealer vores entreprenører skal have adgang til, skal der i mange tilfælde eksproprieres jord – og så skal arkæologerne i gang for at se, om der gemmer sig fortidsminder under muldlaget. Banedanmark vil på den måde sikre, at eventuelle fortidsminder bliver undersøgt, inden vi tager arealerne i brug”.

De senere måneder har Museum Lolland-Falster således været i gang med graveskeerne langs banen lidt nord for Eskilstrup og har gjort væsentlige fund.

”Man kan nærmest sige, at vi graver for fremtiden på flere planer,” siger Klaus V. Larsen. ”Vi graver for at anlægge en fremtidssikret jernbane, og arkæologerne graver for at give nutid og fremtid viden om vores fælles fortid.”

De arkæologiske undersøgelser har frembragt helt ny viden om bondestenalderen på Falster. Det drejer sig om et såkaldt palisadeanlæg, der hører til blandt bondestenalderens mest gådefulde konstruktioner. De er kendt over det meste af Vesteuropa og knytter sig til de mennesker, som bosatte sig her efter landbrugets indførelse for omkring 5000 år siden.

”Et palisadeanlæg kan bedst beskrives som en stor indhegning,” fortæller arkæolog og museumsinspektør Marie Brinch. ”Oftest har man indhegnet et højdedrag eller næs med en stor palisade af tætstillede stolper, som dermed afgrænsede et område fra det omkringliggende landskab.”

Selvom palisadeanlæggene kan variere i form og størrelse, er der dog som regel tale om temmelig store bygningsværker. ”Desværre er bevaringsgraden således, at vi kun har en lille del af anlægget, og det er derfor svært at sige præcis hvor stort det oprindeligt har været. Men det har sandsynligvis afgrænset et lille næs ned mod et vådområde, som dengang har ligget nord og øst for udgravningsfeltet.”

Hvorfor man opførte disse anlæg er stadig en gåde for arkæologerne, som dog håber, at udgravningen af palisadeanlægget kan kaste nyt lys over spørgsmålet.

”Det er stadig en forholdsvis ny anlægstype i Danmark, og det er først i de senere år, at man er begyndt at finde dem i et større antal rundt om i landet. Det betyder også, at vores viden om dem endnu er ret besked. Ethvert nyt fund er dermed vigtigt!” fortæller Marie Brinch. Der findes mange teorier om palisadeanlæggenes funktion. ”Den mest udbredte er, at de har en forbindelse til bondestenalderens dødekult. Der er på andre palisadeanlæg fundet tegn på, at man har udført ritualer, og visse steder endda begravelser. Der kan altså være en forbindelse mellem palisadeanlæggene og de samtidige dysser og jættestuer.” Det kan heller ikke udelukkes, at der er tale om forsvarsanlæg, hvor de lokale stenalderbønder kunne søge tilflugt i ufredstider – eller måske havde de en helt tredje funktion? ”Det er dog også meget sandsynligt, at der ikke er tale om enten eller, men om et både og.”

Uanset hvad er der ingen tvivl om, at palisadeanlæggene må have haft en stor betydning for datidens samfund. ”Et byggeri af denne type var enormt tidskrævende,” fortsætter Marie Brinch, ”Alene

indsamlingen og forarbejdningen af tømmeret har været et stort arbejde. Og dertil kom så selve opførelsen. Det har krævet mange mennesker og ressourcer at få til at lykkes – og dette er netop også et rigtig spændende aspekt ved palisadeanlæggene: der er langt fra den populære opfattelse af stenaldermenneskene som halvdumme, skindklædte folk med trækøller til de mennesker, som stod bag byggerierne af palisadeanlæggene.”

Arkæologerne fra Museum Lolland-Falster er nu færdige i Eskilstrup og bevæger de sig herefter længere sydpå langs banen, før Banedanmark kan gå i gang med at bygge det nye spor. Blandt andet skal de undersøge et sted i den nordlige ende af Nykøbing Falster, hvor de tidligere har foretaget udgravninger i forbindelse med anlægget af Nykøbing Falster Omfartsvej. Dengang blev der gjort flere interessante fund, så der er håb om, at der endnu engang vil dukke ting frem, som kan gøre os klogere på fortiden.

Banedanmark er bygherre på Ringsted-Femern Banen, mens A/S Femern Landanlæg - et datterselskab i Sund & Bælt Holding - er ansvarlig for finansieringen af landanlæggene, herunder de arkæologiske udgravninger, som Museum Lolland-Falster foretager.

Henvendelse vedrørende Ringsted-Femern Banen hos Banedanmarks pressevagt på 8234 1313.

Henvendelse vedrørende de arkæologiske udgravninger hos Museum Lolland-Falster på 5251 3072.